Anemonen

Medlemsblad för
Hallsbergs Naturskyddsförening
Nr 2 2021

Innehåll

Årsmötet 3
Ordföranden har ordet 4
Från Ingrids trädgård 6
Kärlväxter i naturreservatet Broby äng 8
Nu kommer snokandet igång på riktigt! 10
Holkliv i trädgården 12
Bioblitz i Dovrasjödalen 14
Naturnatten 18
Augustikväll i Herrfallsäng 19
Fasaskogen 20
Höstaktiviteter 2021 22

Omslagsbilden

Vår yngsta deltagare samlar nattfjärilar vid vår aktivitet i Herrfallsäng i augusti. Fjärilarna fångades i glasburkar där de kunde studeras innan de släpptes ut när vi var klara.

/*Sture Hermansson*

Hallsbergs Naturskyddsförening

hallsberg.naturskyddsforeningen.se
www.facebook.com/Hallsbergsnaturskyddsforening
krets.hallsberg@gmail.com

Kontaktpersoner:

Anders Bolinder 073-423 38 77
Sture Hermansson 072-721 35 87 redaktör
för Anemonen och hemsidan

På vår hemsida finns mera:
förutom programmet finns länkar,
bilder från aktiviteter, gamla nummer av Anemonen mm.

Årsmötet

Sture Hermansson

Förra året hann vi hålla vårt årsmöte alldeles innan Covid slog till och allting stängdes. I år var Årsmötet först skjutet till maj och utomhus, men fick sedan skjutas en månad till eftersom reglerna då bara tillät 6 personer på en samling. Den 17 juni kunde vi äntligen hålla mötet utomhus i Herrfallsäng.

Innan årsmötet satte vi upp den nya anslagstavlan som Gunnar ordnat med. Den gamla hade blivit dålig och satt på en multnande stubbe som kanske inte står så länge till.

Till vänster: V.ordf. Sture öppnar mötet.

Till höger: Valdemar Andersson från Östernärke informerade oss efter själva mötet om planer på vindkraft i känsliga natur-områden i närheten av Brevens bruk.

Ordföranden har ordet

Den 17 juni hade Hallsbergs Naturskyddsförening äntligen årsmöte i Herrfallsäng efter Coronaåret 2020. Det känns som att det året aldrig fanns, det blev till en parentes. Livet tog en paus, allt var inställt! Men nu börjar de flesta bli färdigvaccinerade och livet börjar så smått återvända! Och vem återvände och blev ordförande för föreningen igen? Jo, just det Ingela Wallin! Tänk att det ska vara så svårt att få till en ung fräsch ordförande, som kan ta över rodret och styra skeppet mot nya höjder! Ja, tyvärr står de inte på kö! Men hör gärna av er till styrelsen i god tid med förslag på styrelserepresentanter. Någon ny valberedning lyckades vi inte få till!

Sommaren lider mot sitt slut och jag sitter i mitt sommarhus på västkusten strax söder om Göteborg. Det har varit en innehållsrik sommar i vanlig ordning och mycket har jag gjort och mycket trevligt har jag fått vara med om. Vännerna har avlöst varandra i denna idyll och jag har visat västkustens pärlor! Jag kanske skulle starta en resebyrå och ordna bussresor och köra program hela somrarna. Det finns så mycket fint att titta på!

Synagogan i Marstrand

Marstrand är ett måste varje sommar. Vi börjar på Bergs konditori med en räkmacka och ett vaniljhjärta. Sedan blir det lite olika program år från år. Bad står alltid högt på listan och sedan blir det olika utställningar. I år var det en utställning om polska judar. I november 1969 placerades tvåhundra polsk-judiska flyktingar på Marstrand, för att bo på ön under vinterhalvåret och lära sig svenska. De hade blivit fördrivna från sitt hemland, där de levt i generationer. De hamnade på Marstrand och fick börja sina nya liv på en kall och ödslig klippö. Utställningen visades på Strandverket, som är som ett gammalt fort, en försvarsanläggning byggd 1852-1857. Dagen avslutades sedan på en trevlig restaurang där vi kostade på oss bergtunga med räkor, pepparrot, sallad och färskpotatis. Det blev en utsökt middag!

Kända Vinga-profiler

En annan av årets utflykter gick till Vinga. Jag var på väg dit för ett par år sedan, men då var vädret emot oss och båten kunde inte angöra bryggan, så den gången blev vi istället avsläppta på Donsö. Det var också trevligt, men inte vad vi tänkt oss då. Vinga med sin fyr och karaktäristiska pyramidformade båk är välkända landmärken för sjöfarande. Men mest känt är väl att Evert Taube växte upp på ön. 1890 tillträdde Everts far Gunnar Taube som fyrmästare på ön. Föreningen ”Winga vänner” välkomnade oss till ön och vi blev guidade runt. Från fyrens topp hade man en vidunderlig

utsikt och vi hade ett fantastiskt vackert väder, ibland har man riktig tur. En toppendag med andra ord!

Idag regnar det här på västkusten och snart är skolorna igång. Då går vi in i gamla rutiner igen och så hoppas man att Coronan ska ge sig, så livet kan återgå till det normala och man ska våga träffas och umgås. Det har ju varit för bedrövligt! I början på september ska det bli svampexkursion i föreningen och innan dess vill vi ha regn, så svamparna ploppar upp ur marken. I mitten på månaden ska vi till Kvismaren och skåda tranor och gäss, när de kommer inflygande för att söka upp sina övernattningsplatser. Det är alltid ett fascinerande skådespel.

Det ska bli roligt att träffa er alla igen och jag hoppas ni ska känna er välkomna och komma med på våra aktiviteter! Ta med er grannar och vänner! Vi kan aldrig bli för många, som värnar och njuter av vår natur! Önskar er så en riktigt fin höst!

Ingela Wallin

Nu hoppas vi på en vacker höst

Från Ingrids trädgård

Vid trappan till köksfarstun växer sedan flera år ett ståtligt exemplar av strålöga, *Telekia speciosa*. Enligt den Nordiska floran blir den 80 - 160 cm hög. Det stämmer bra, eftersom jag med mina 160 cm kan stå bredvid en blomställning och lagom se den i ögonen. Blommorna besöks hela tiden flitigt av olika humlor, fjärilar och blomflugor.

/*Ingrid Ohlsson*

Man ser lätt att strålögat är släkt med solrosen.

På bilden till vänster vandrar en jordhumla från blomma till blomma i blomkorgen och suger nektar.

Populära blommor! I den vänstra blomkorgen bildar en stenhumla och en jordhumla kö medan en nässelfjäril ockuperar den högra.

En kålfjäril besökte också strålögat

En del andra fina insekter besökte också trädgården. Här tillbringar en brun björnspinnare dagen i gräset.

En åkervädd besöktes av en humlebagge och, lite mer i bakgrunden, en gulröd blombock

Kärlväxter i naturreservatet Broby äng

Text: Karl Gustaf Nilsson Foto: Ingrid Ohlsson

I många år har jag funderat på att inventera kärlväxterna i Broby äng. Vi vet ju redan i stort sett hur många olika svampar, lavar, mossor, nattfjärilar och gallbildande organismer som finns i reservatet. Jag nämnde detta för Ingrid Ohlsson. Hon tyckte också att det var en brist och lovade att hjälpa mig med att inventera kärlväxterna.

Vi besökte Broby äng tre gånger i juni 2021 och antecknade då alla växter som vi lyckades hitta. Broby äng är 7 hektar stort och vi fann naturligtvis inte alla, men resultatet blev ändå 157 olika kärlväxter. Av dessa är 79 arter påträffade i slåtterängen. De flesta var helt vanliga arter, men fynden av nästrot, grönvit nattviol och nässelklocka sticker väl ändå ut.

Vi fann även några nya svampar för reservatet. Det var tidig åkerskivling, vitsippssot, rosrost, hagtornsrost, maskrosvalksvamp, vetets bladfläcksjuka på ängskavle och den på majsmörblomma parasiterande fläcksoten. Detta innebär att antalet svampar som har påträffats i reservatet nu uppgår till 526 olika arter.

Ingrid fann dessutom en gall av myggan *Dasineura glechomae* i blomställningen på jordreva. Det är en gallbildning som ej tidigare påträffats i Närke. Ingrid upptäckte även den svårfunna gallen av hallongallmygga i form av en knöl på ett hallonskott. Eftersom flera av ovanstående svampar även räknas som gallbildande organismer tillförde vår inventering sju nya gallbildare.

Karl Gustaf på gång i ängen

Midsommarblomster

Smörbollar blommar på försommaren i ängen

Grönvit nattviol

Nästrot finns i lunden på flera ställen

Nu kommer snokandet igång på riktigt!

Eva Berg

Naturen är för alla och det är oerhört värdefullt på många sätt att även barnen kommer ut i naturen och lär sig att uppskatta den. Men det är inte alltid så lätt att veta vad man kan göra i naturen tillsammans med barn. Det är där Natursnokarna kommer in i bilden. Det är Naturskyddsföreningens barn- och familjeverksamhet, där barn och vuxna upptäcker naturen tillsammans. Natursnokarnas vision är att varenda unge ska känna sig hemma i naturen!

Sedan förra sommaren finns två utbildade natursnoksledare i Hallsbergs Naturskyddsförening: Eva Berg och Emma Svensson.

Om Natursnokarna

Natursnokarna riktar sig till barn i åldern 3-10 år och deras vuxna. Den vuxna kan kan till exempel vara en förälder, en mor- eller farförälder, en moster eller någon annan vuxen vän/släkting. Det som skiljer Natursnokarna från andra friluftsverksamheter för barn är just att barn och vuxna deltar tillsammans. De vuxna är aktiva på aktiviteterna och ansvarar för barnen som de har med sig.

Höstens/vinterns natursnoksaktiviteter

Efter en trög start på grund av pandemin är det nu dags att börja snoka på riktigt! I december har vi en öppen träff med jultema och vi ska även starta en sluten grupp som träffas en gång i månaden under hela läsåret. Utöver det ska vi köra vår sagostig, som egentligen var planerad till mitten av augusti men blev inställd. Den var en del av Hallsbergs kommuns sommarlovsprogram.

Två barn är på lupptäcktsfärd i skogen vid Stocksätterskolan, på vår första träff i oktober 2020. På en lupptäcktsfärd finns det mycket spännande att hitta och undersöka med hjälp av luppar eller andra förstoringsglas.

Sagostig med naturtema (4 sep)

De fyra elementen jord, vatten, luft och eld är grundbultarna i vår planet och på den här sagostigen lär sig barnen mer om elementen och hur de hänger samman. De får möta olika sagoväsen och tillsammans med dem hjälpas åt att ställa saker till rätta på planeten. Sagostigen är för barn i åldern 6-9 år.

Öppen träff med jultema (18 dec)

Vi kommer ha en öppen träff under vintern. Alla barn i åldern 3-10 år är välkomna tillsammans med en eller två vuxna. Träffen är på förmiddagen. Planeringen pågår för fullt!

Sluten grupp

Vi kommer att starta en sluten grupp med ett begränsat antal barn, ungefär 15-20 stycken. Barn i åldern 3-10 år är välkomna att anmäla sig med en eller två vuxna. Vi har bestämt datum för de fyra första träffarna: 25 september, 23 oktober, 27 november och 22 januari. Alla datum är på lördagar. Vi kommer att träffas på förmiddagarna.

Naturen är perfekt för den som vill skapa konst. Barnen på vår första träff i oktober 2020 skapade många fantasifulla konstverk av saker som de hittade.

Kontakt & information

E-post: natursnokarna.hallsberg@gmail.com
Telefon: 073-78 99 995 (Eva)
Hemsida: hallsberg.naturskyddsforeningen.se/natursnokarna

Holkliv i trädgården

Text: Kerstin Johansson Bild: Sören Karlsson

Ugglorna

I år var det två ungar som tog sig ut ur holken den 2 juni.

Vi hörde dem ropa på mat, men fick inte syn på dem förrän 7 juni. De smälter in så bra i omgivningen. I ca en vecka kunde vi följa dem i vår närhet.

Sedan drar de ut på nya äventyr, vart har jag funderat på många gånger. Genom åren har jag lyckas följa ugglefamiljen 2 ggr när de lämnar vårt område.

Föräldrarna lockar de nästan helt flygfärdiga ungarna från trädtopp till trädtopp och vidare ut i skogen. Men sedan vet jag inte vart de tar vägen, antagligen till sorkrika ängar.

Efter en del hjälp att hitta en av uggleungarna lyckades jag få en bild av den. /Sture

Kniporna

Vi lyckades ta en bild på kniphonan i holken med hjälp av en liten kamera på en stång, men vi ville inte störa dem mer än vi gjort. Såg ju hur rädda de blev för okända föremål i holken.

Knipan är ett nytt spännande inslag i trädgården. Den dök upp första gången förra året. Då tog troligen skatorna dess ungar.

I år fick de många ägg. En förmiddag fick vi syn på ekorren som for ut och in i holken. Den bjöd troligen sina ungar på äggröra. Till sist hängde den och vilade tjock, rund och nöjd ut genom hålet på Knipholken. Vi trodde då att Knipan skulle ge upp, men snart var hon tillbaka.

Svårt att komma nära, men här är knipan i dammen vid skogsplantskolan.

Man får verkligen akta sig när hon kommer flygande som ett litet jetplan mot holken. Full fart mot hålet, slänger upp sina andfötter mot hålkanten och tippar ned i holken. Om hon får syn på oss, blir det en rundflygning innan störtdykningen in till äggen.

Ja, vi har varit oroliga för hur de ska ta sig till närmsta vatten, vilket är ekoparken eller en liten bäck som finns bakom OK-stugan. Vi lyckades inte vara med när de tog sig vidare.

I slutet på Juni tog vi en runda runt Skallerud. Vid den nygrävda dammen vid skogsplantskolan fick vi se en stolt Knip-mor simma med 2 ungar. Hon ropar till och ungarna dyker direkt. Hon simmar vidare och där står man då och kikar och undrar var de små ska dyka upp. Men klok som en Knipa dyker barnen åt andra hållet. Lång bort kommer de upp. Jag förundras över att de klarar ett så långt dyk. Såklart vill jag tro att de är de som bodde i vår holk.

Bioblitz i Dovrasjödalen

Sture Hermansson

Vad är en bioblitz?

Under en bioblitz träffas man under en begränsad tid och försöker hitta och artbestämma så många arter som möjligt i ett begränsat område. Ofta anordnas bioblitzen som en träffpunkt mellan olika experter och allmänhet för att öka intresset för och kunskapen om naturen. Det kan vara bra att välja en plats som är lättillgänglig om man vill engagera allmänheten. Ofta är en bioblitz 24 timmar, men det går bra att ordna både längre eller kortare evenemang än så om man vill. *(Artdatabanken)*

Idén att genomföra en bioblitz i länet kom upp i höstas vid en träff mellan Hopajola och naturföreningar i länet.

Vi i Hallsberg förslog Dovrasjödalen som blivit aktuell för oss genom hotet om att bygga stora vindkraftverk nära reservatet. Dalgången är ett populärt strövområde och det har en rikare berggrund än omgivningen. Det borde ha en rik flora och fauna men det var bara 225 arter rapporterade till artportalen. T.ex. Herrfallsäng hade 1258 arter rapporterade vid samma tidpunkt.

Inga andra förslag inkom från övriga deltagande föreningar och det bestämdes att bioblitzen skulle genomföras under den biologiska mångfaldens dag 22 maj 2021.

Tillstånd att plocka en del växter och smådjur i reservatet för senare artbestämning inhämtades från länsstyrelsen och Henrik Josefsson från länsstyrelsen ordnade med ett särskilt projekt för att rapportera till artportalen så att vi skulle kunna följa eventuella framgångar där. Hopajola sände en insändare om biologisk mångfald till NA undertecknad av ordförande Britt Eklöf. Vi gjorde ett program för dagen och satte upp affischer mm.

Ornitologerna var mest framgångsrika när det gällde att locka deltagare från allmänheten. De ledde två vandringar runt sjöarna och gick själva och noterade alla arter de såg eller hörde. Owe Nilsson från botaniska sällskapet noterade 90 arter blomväxter. Jag gjorde en insats bland mossorna och kunde rapportera 16 arter. På kvällen gjorde vi ett försök att locka nattflygande insekter, men det hade begränsad framgång. Tre arter kom till vår UV-lampa.

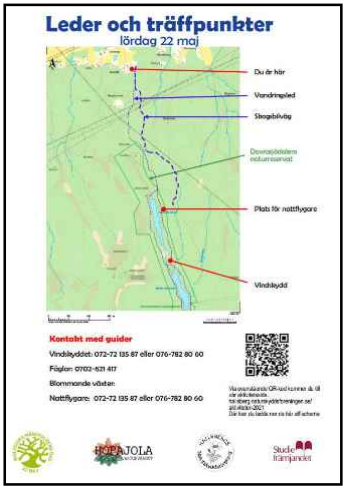

Det blev blandad framgång med våra affischer

Sören sågar ved till brasan vid vindskyddet

Mossor

Vi använde vindskyddet mellan norra och mellandovrasjön som högkvarter. Nedanför vindskyddet växer det rikligt med mossor som jag försökte bestämma och anmäla som en del av bioblizlistan.

Nedanför vindskyddet finns det rikligt med gröna kuddar och mattor av olika mossor. Några exempel syns nedan.

Äppelmossan växer på skuggiga klippor och har fått sitt namn efter sina runda sporkapslar. Jag trodde först att det var en ovanligare art eftersom kapslarna satt gömda nere bland bladen, men blev rättad när jag lade in bilder av den på artportalen.

Bland de andra mossorna växte den pyttelilla levermossan fingermossa

Lummermossan är betydligt större

Ornitologerna samlade vid vindskyddet efter en framgångsrik vandring

Fåglar

NOF (Närkes ornitologiska förening) hade en viss framgång, och var så här glada när de passerade vindskyddet mellan Norra och Mellandovrasjön efter en tidig vandring runt alla sjöarna.

Hans Waern visar sin noggrant förda artlista

Den här artlistan rapporterades till artportalen. 40 arter noterades.

Knipa
Gök
Ringduva
Skogssnäppa
Gråhäger
Större hackspett
Spillkråka
Gröngöling
Nötskrika
Kråka
Korp
Svartmes
Tofsmes
Talltita
Blåmes
Talgoxe
Lövsångare
Svarthätta
Trädgårdssångare
Kungsfågel
Gärdsmyg
Nötväcka
Trädkrypare
Stare
Koltrast
Rödvingetrast
Taltrast
Dubbeltrast
Grå flugsnappare
Rödhake
Svartvit flugsnappare
Järnsparv
Forsärla
Trädpiplärka
Bofink
Domherre
Större korsnäbb
Mindre korsnäbb
Grönsiska

Owe Nilsson inventerade blomväxter.

Han fick ihop en lista på 90 arter, bl.a den lilla rödlistade orkidén knärot.

Sent på kvällen samlades några av oss (Owe, Anki, Ingrid, Kerstin, Sören och jag) vid Norra Dovrasjön för att försöka locka några nattflygande insekter till vårt lakan, belyst med UV-lampa.

Tyvärr var maj i år hård mot insekterna och vi fick bara in en skogskackerlacka och två nattfjärilar.

En ung skogskackerlacka kom till lakanet vid UV-lampan

Tallmalmätare. Malmätarna är små och många, ca 30 arter. Denna lyckades jag bestämma med hjälp av facebookgruppen nattfjärilarnas vänner.

En dubbelvågig lavmätare landade på berget under lakanet.

Från våra aktiviteter
Text och bild: Sture Hermansson

Naturnatten

Naturnatten genomfördes vid Skåle.

En del av oss gjorde en vandring upp på klinten och runt Skåle gård medan andra botaniserade i ängarna vid gården. Sedan samlades vi vid grillplatsen för en trevlig samvaro vid elden.

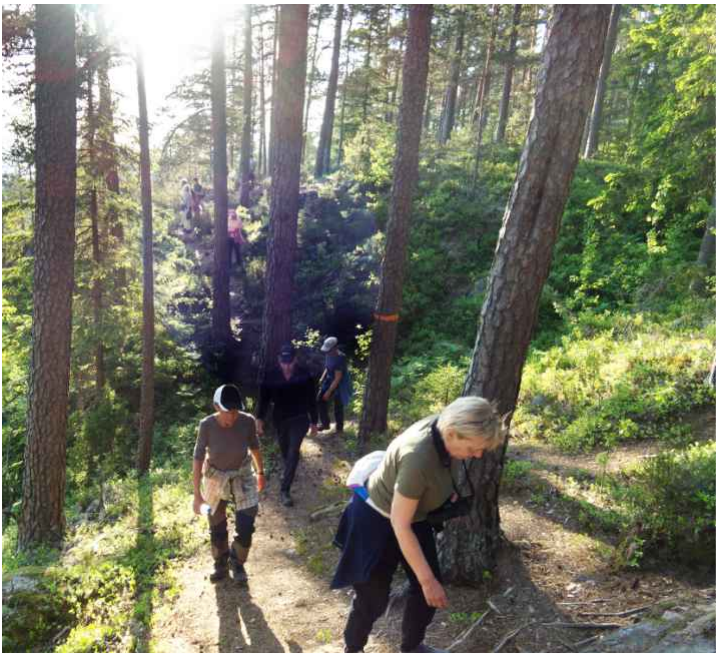

Det var både uppåt och neråt på stigen runt skåle gård.

Vi stannade en stund på utsiktsplatsen

Augustikväll i Herrfallsäng

En kväll i augusti hade vi satt upp för blommor och nattflygare. De flesta blommorna hade ju blommat över, men Arne gick runt med deltagarna till skogknipprot och skogsbingel m.m. En del nattfjärilar kom också till vår lockande UV-belysning och vi klarade oss från allvarligt regn. Ganska lyckat på det hela taget vilket var tur eftersom vi hade besökare från hela Närke. Arrangemanget var utlyst som månadens reservat.

En större vårtbitare mötte oss i ängen

Arne demonstrerar skogsbingel

Grillbrasan efter vandringen i ängen var uppskattad

Vid Lundbomstorpet kan man veva upp ett batteri och lyssna på information

Nattfjärilsfångst vid en tyggarderob med UV-lampa inuti. Blå på bild. Ett kopparbrunt jordfly var en av fjärilarna

Fasaskogen

En vandring runt Sågsjön fick inleda besöket. En väl ordnad och spångad led på ca 4 km

Fasaskogen är samlingsnamnet på flera reservat i södra Kilsbergen. Namnet lär ha kommit av att skogsarbetarna tyckte att det var en fasa att arbeta i den dramatiska naturen där. Vi besökte området 20 juni och koncentrerade oss på reservatet Jätteberget. Det finns alltså mycket kvar att uppleva i Fasaskogen.

Kristina Liljegren från Kumla hade organiserat denna programpunkt.

Bilden är inte felvänd. Det är en arbetsmyra som bär hem ett tallbarr på en trädstam.

En spindel hade hängt upp en äggkokong bland lavarna

Den här fina bägarlaven växte längs stigen

Det var en varm dag!
De flesta tog sin matsäck i skuggan

Dagens andra vandring gick upp bland Jättebergen. Ett särskilt block-rikt område.

Vi är en krets av
Naturskyddsföreningen

Höstaktiviteter 2021

Tranor och gäss flyger in för landning vid Kvismaren.
Lördag 18 september gör vi en kvällsutflykt för att uppleva skådespelet.

Vi samarbetar med Kumlaföreningen om programmet. På vår hemsida finns programmet med samlingstider också i Kumla. Titta där om det skulle passa dig bättre.
Deras hemsida har adressen: kumla.naturskyddsforeningen.se

Tubkikaren

Föreningen äger en tubkikare som kan vara till stor glädje vid fågelstudier.
Lånas ut gratis till medlemmar.
Sture Hermansson 072-721 35 87
sture@sturehermansson.se

Klubbstugan

Föreningens klubbstuga, det gamla torpet i Herrfallsäng, kan hyras av medlemmar för 100:- per dygn.

Lördag **4 september**	**Svamp** Vi åker till någon lämplig svamplokal. Hans-Åke Sandberg hjälper oss sedan att identifiera svamparna. Avresa kl. 9.00 från Coop Hallsberg. Kumla församlingshem 08.45 *Ansvarig: Arne 0730-42 98 65*
Lördag **18 september**	**Tranor och gäss vid Kvismaren** I kvällningen kommer tusentals gäss och tranor inflygande till sina övernattningsplatser i Kvismaren. *Avresa Coop Hallsberg kl. 17.00* *Ansvarig: Kerstin Johansson 076-782 80 60*
Onsdag **20 oktober**	**Värmeverket i Pålsboda** Pålsboda värmeverk är ett privat fjärrvärmeverk som drivs av förnybart bränsle och försörjer en stor del av Pålsboda med värme. *kl. 18.30 Coop Hallsberg eller. Kl. 19.00 vid värmeverket* *Ansvarig: Sture 072-721 35 87*
Söndag **14 november**	**Medlemmarnas bilder** Vår traditionella avslutning av året Vi kopplar av med fika och bilder från året som gått. Ta gärna med dig några bilder. Vi har utrustning att visa dem. *Kantakrogen Hallsbergs hembygdsgård kl. 17.00* *Ansvarig: Sture 072-721 35 87*

OBS! Vi måste göra programmet månader i förväg.

Kontrollera gärna programmet med vår hemsida eller ansvarig för aktiviteten.

Lämpliga kläder och matsäck gäller alltid!

Info via e-post: Om du lämnar din e-postadress till riks eller direkt till sture@sturehermansson.se kan du få del av information och påminnelser jag skickar ut inför varje aktivitet.

Studie främjandet

Våra arrangemang sker i samarbete med Studiefrämjandet

På vår ”savann” gick ett par rådjur i slutet av juli. För det mesta fredligt betande, men ibland tog de en svängom i full fart. Vi såg aldrig att det blev något resultat av bockens uppvaktning, men vi hoppas att få se något nästa år. */Sture H.*